

XIV. glavna skupščina

„Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“
dne 14. in 15. avgusta v Trstu.

Res veličastna, impozantna je bila letošnja skupščina. Nad 400 zavednih in naprednih učitelje in učiteljev iz vseh jugoslovanskih pokrajin je prihitelo v Trst na skupščino. Ta sijajna, mnogobrojna udeležba jugoslovanskega učiteljstva je bila izraz solidarnosti med učiteljstvom ter izraz zavednosti in neupogljivosti pred krutimi neprijatelji naše ljudske šole in naprednega, svobodomiselnega učiteljstva. Letošnja skupščina je bila pojav krepke stanovske organizacije, pa tudi pojav moči, katere nikdar ne zrušijo naši predobro znani sovražniki, katerim je šola prokletstvo za ljudstvo.

Da bo slika o tej impozantni skupščini popolnejša, zato mislimo, da ustrezemo marsikomu, če ponatisnemo najpoprej pozdrave tržaške „Edinosti“ na učiteljske skupščinarje. Pod zaglavjem: „Zborovanje Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ piše „Edinost“ v svoji 175. številki z dne 4. avgusta to-le:

„XIV. glavna skupščina „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ se bo vršila v Trstu dne 14., 15. in 16. avgusta t. l. — Slavnemu slovenskemu občinstvu naznanjamo, da priredi ob tej priliki „Slovansko pevsko društvo“ koncert v „Narodnem domu“ v Barkovljah, dne 15. avgusta ob 6. uri zvečer na čast „Zavezi“. — Druga okoličanska in tržaška društva naj blagohotno to upoštevajo. Lepo bi ne bilo od nas, če bi se ravno istega dne „raztrosili“ na vse konce in kraje, ko obišče naše mesto, oziroma okolico — divne Barkovlje — častna četa onih narodnih delavcev, katerim slovensko ozemlje poverja svoj najdražji zaklad, katerim izroča skrbna in ljubeča mati Slovenija svojo lastno kri v pouk in vzgojo. — Plemenita, da, vzvišena je naloga učitelja-odgojitelja! Koliko truda in znoja, skrbi in dela, koliko iskrenega navdušenja in svetega ognja, koliko potrpežljivosti in samozatajevanja mu je treba, da ne kloni duhom pod veliko odgovornostjo nasproti Bogu, človeštvu in narodu svojemu; da mu ne zgine iz duše

in srca konečni smoter in namen: dovesti izročeno mu mladino na pravo pot, po kateri poti naj ona potem privede ljubljani narod svoj do postaje, kjer mu neha vse dosedanje „britko gorje“. Zato je vestnemu učitelju rodoljubu v prvi vrsti „na srcu“, da v oskrbovanje izročena mu nežna, narodova rastlina, postane — naša mladina, zavedna, poštena, in da nam iz nje vzrastejo značajna, mogočna debela — trdni, neomaljivi in močni stebri, na katere bo narod brezskrbno naslanjal tako težko, iz dna duše pričakovano poslopje milejše in srečnejše bodočnosti.

Dne 14., 15. in 16. avgusta prispejo k nam učitelji, kakor nam pravi njihov pesnik J. Leban:

„Od tam, kjer Drave se deroče
Pod valove sred hribov,
Od Save bistre, bodre Soče,
Od sinje Adrije bregov.“

Od vseh strani širne in mile nam zemlje slovenske prihiti one dni armada, ki vihti, brusi in bistri „uma svitle meče“ in kateri je glavna naloga in vodilno geslo — kakor pravi nadalje pesnik:

„Da srečna boče nam mladina,
Po njej slovenska domovina!“

Zlate so te besede in nam Tržačanom in okoličanskim Slovincem vzete so prav iz srca. Kdo izmed nas bi ne želel „sreče največe“ predragi nam mladini in lepi naši domovini!? — Zato pa naj bodo prepričani širitelji in nositelji te sreče, da jih tržaškookoličanski Slovenci sprejmejo z odprtimi rokami in bratskim, ljubečim srcem. Skušali bomo po svojih skromnih močeh, da jim osladimo ure njih bivanja v naši sredi in v prijetno skrb nam bo, da ponesejo seboj tolažilno zavest in bodreče jih prepričanje v težki njih nalogi, da so bili — „bratje med brati“.

Zato jim kliče hvaležni narod ob bregovih sinje „Adrije“ iz sre globine: „Na veselo, bratsko svidenje ti naše vrlo, zavedno slovensko učiteljstvo!“

V dan zborovanja, dne 15. avgusta, pa pozdravlja „Edinost“ na uvodnem mestu pod naslovom: „Slovenskim učiteljem!“ zborovalce tako-le:

Izlet v Benetke.

I.

Dragi prijatelj!

Preden sva se poslovila v Trstu, sem Ti obljubil, da Ti ob povratku iz Benetk opišem »kraljico morja«. Ako danes izvršujem svojo obljubo, ne misli, da mi je to tako lahko! Sladkost spi globoko v mojem srcu, in nje čar izgine takoj, ko Ti jo izdam. To vem dobro, zakaj najlepše je človeku, kadar je sam s svojim notranjim bogastvom, kadar se mu duh pase po cvetočih poljanah, pričaranih v njegove prsi! A zdi se mu, kakor bi izdal veliko tajnost, kadar odpre srce pol zavistnim, pol dobrohotnim očem. Sam oskrunka svetišče, zgrajeno na utešenem hrepenenju, polno miru in zadovoljstva, razsvetljeno z večno lučico, ki brli v njem, globoko in visoko v njem, nekje na brezkončnem koncu neprehojenih, nepreglednih stez, držočih tja do nedosegljivih smotrov! In takó zakipi iz enega utešenega hrepenenja tisoč novih, močnejših, neutešljivejših, kakor bi se milijon rok iztezalo proti solncu, ki je tako neizmerno daleč. Kakor bi se igral, poljubi eden žarek k sebi hrepenče — in valovi se poležejo, zavlada mir, in sladkost plava daleč naokrog ...

A Ti maješ z glavo, češ: S takim praznim besedovanjem ne prideva nikoli v Benetke! Resnično! Zato pa rajša pustiva modrovanje, in Ti, prijatelj, me izvoli spremljati tja v mesto, zgrajeno na lagunah!

Dne 15. pret. m. zvečer nam je priredilo »Slovansko pevsko društvo v Trstu« prelep koncert v »Narodnem domu« v Barkovljah. Mojstrski je vodil dirigent Srečko Bartel ponosno število pevk in pevcev, ki so izvajali s čistimi, svežimi in krepkimi glasovi izbrani vspevi mnogobrojno poslušalstvo razvnemali do neopisnega navdušenja. Ko se je bilo občinstvo porazgubilo, da dospe do zadnjih tramvajskih voz, so se tisti, ki se niso strašili hoje do Trsta, zgrnili tesneje k mizam. Med temi sem bil seveda tudi jaz in z menoj obe moji varovanki, če smem tako imenovati ljubeznivi kolegini Goričanki, ki si ju zapal, prijatelj, mojemu varstvu, ker si moral sam ostaviti veselo našo družbo. Tam na gorenjem koncu vrta, ki je nad njim plaval sanjavi večer, se je zbrala k resnemu zboru sloveča krokarska družba s slovečim doktorjem Brnom na čelu. Pismena moja prošnja, se li smem s svojo družbico kot gost udeležiti važnega zborovanja, je bila milostno uslišana, in deputacija, ki jo je tvorila trojica izkušenih mož, je prišla k naši mizi, se nam vljudno in dostojno poklonila, nam ponižno naznanila sklep visokega

„Po več letih prišli ste zopet med nas, na bregove sinje Adrije, na skrajno mejo našega naroda, na ono točko naše domovine, kjer se bije obupen boj za obstanek, kjer se že desetleja na tisoče slovenskih starišev zastoj trudi za dosega slovenskega šolstva . . . !

Ta obupni žilavi boj našega življa za šolo — kaj nam dokazuje!? Dokazuje, kako umejo tržaški Slovenci pomen šole za življenje in napredovanje narodov! Da, naš živelj v Trstu umeje važnost šole morda tembolj ravno zato, ker — je nima! Ker občuti najintenzivneje na lastni koži silno škodo, ki jo trpi radi tega, da je njegovim otrokom odtegnena nenadomestna dobrota šolskega pouka na pametni pedagoški podlagi!

To vemo in občutimo najbolje mi, tržaški Slovenci, ker se nam krati to, kar ima že vsaki najpriprostejši slovenski kmet v zadnji gorski vasi: šolo na podlagi pouka v materinščini! Nekdaj se je moč in ugled narodov merilo po številu vojakov! Danes živimo sicer — žal — še v dobi militarizma, ali ono merilo se je vendar že davno opustilo in je sedaj moč in veljava posamičnega naroda odvisna od kvalitete in kvantitete njegovega šolstva!

Narod, ki ne umeje, ali je nesposoben za umevanje pomena šolstva za vse njegovo življenje in snovanje, tak narod je narod brez bodočnosti. Kdor ne napreduje, nazaduje in umira! Napredek naroda pa ni možen brez sredstev splošne naobrazbe, brez sredstev za njega povzdigo na gotov kulturni nivo! Šola pa je tisti vir, iz katerega mu vzhajajo taka sredstva.

Čim pa narod ne more vspevati brez šole in častno živeti ob strani družih narodov, in ker šole ne more biti brez učitelja: le ingnorant ali pa neprijatelj naroda more zmanjševati ali celo tajiti neizrecno važnost učiteljskega poklica za sedanjost in bodočnost naroda!

Ljudski učitelji so oni, ki pripravljajo narode za mejebojno tekmovalstvo, oni imajo takorekoč usodo vsega naroda

v svojih rokah. Pokrajine, kjer je dobro in urejeno ljudsko šolstvo, spoznavati je na prvi mah. Oglejmo si n. pr. le bližnji sežanski okraj, kjer je šolstvo uprav uzorno razvito in takoj zapažamo blagodejni vpliv istega! Ljudstvo je bistro in razumno, stanovanja, da-si priprosta, vendar okusna in snažna, polje skrbno obdelovano in kar je po posamičnih vaseh delavcev, so po večini taki, da se lahko merijo in celo prekašajo rokodelce po mestih. Zasluge na vsem tem pa imajo v prvi vrsti učitelji, ki so si svesti svojega težavnega in z veliko odgovornostjo spojenega poklica, katerega izvršujejo — vkljub slabim gmotnim razmeram — s pravim ognjem idejalnega navdušenja. A tako požrtvovalno delovanje pričakovati je le od onih učiteljev, ki so prešinjani z ljubeznijo do svojega trpečega naroda! Ali, ako je kateremu učitelju potrebno narodno navdušenje v izvrševanju svojega težavnega poklica, potrebno je gotovo v prvi vrsti slovenskemu učitelju, učitelju onega naroda, ki je na vseh straneh zatiran od svojih sovražnikov. Slovenskemu učitelju ni dovolj, da izvršuje svoj poklic le v šolski sobi in med šolsko mladino, marveč mora on biti tudi voditelj in učitelj vsemu prebivalstvu tudi izven šole za usposabljanje za boj za narodni obstanek.

Z ozirom na vse to je slovenski učitelj še premalo čislán in upoštevan in po krivici zapostavljen za drugimi stanovi, ki niso tolikega pomena za napredek in blaginjo naroda.

Slovenski narod mogel bo še le takrat smatrati svoj obstanek popolnoma zagotovljenim, ko bo na vseh koncih in krajih naše domovine dovolj apostolov omike in prosvete, dovolj slovenskih učiteljev, ki bodo mladini poleg potrebnih znanostij ucepljali v srca tudi ljubezen do svojega naroda. Ker pa je materijalno blagostanje naroda v tesni zavisnosti od njega splošne kulturne stopinje, sta za naš narod uredba šole in oni, kateremu je poverjena ista, tudi in naravnost usodnega gospodarskega pomena. Mladina se v slovenski šoli ne uči samo čitati in pisati, se ne zavzema samo idealne ljubezni do svojega naroda, marveč se vsposablja tudi za konkurenčni boj z drugimi narodi. Kako naj bi se naš narod

zboru ter nas povabila, naj jih gremo osrečevati. In vstali smo in šli. In čestitljivi gospod predsednik nas je pozdravil z vznesenimi besedami, da smo bili ginjeni malone do solz. Nič manj vznesena in presrečna ni bila moja zahvala, ki je bila na eni strani izraz našega iskrenega veselja, na drugi strani pa nas je razvnela tako, da smo vsak zase, prav na tistem storili sklep: »Vztrajajmo, dokler se bo dalo!«

In tako je tudi bilo!

Končno pa je bilo vendarle treba misliti na odhod, zakaj pozna noč je že vladala okolo in okolo. Razporedili smo se in odkorakali proti mestu. Morje kraj njega je spalo. Zdajzndaj se je zgenilo kakor v sanjah, in mesečina je trepetala po mirnih valovih, da je bila videti širna morská ravan vsa svetla, vsa polna raztopljenega srebra. Cesta se je izlila v mesto, in krenili smo v kavarno, kjer se zbirajo tržaški Slovenci. Tamkaj je še vladalo veselo življenje. Ko smo se potopili vanj, so nas pozdravljali veseli klici. A tudi od tod je bilo treba oditi, ko je došel čas, ki nas je klical, da se pojdemo pripravljat na pot v Benetke!

Bilo je nekam zaspano zgodnje jutro, ko smo se začeli zbirati na obrežju. Tik njega je kipel iz morja naš parnik »Trieste«, in po mostiču so stopale naše vrste nanj ter se razgrinjale po tesnem krovu. Stoinosedemdeset nas je zasedlo klopi in stolce s platnenimi sedali. V parnem kotlu je zabučalo, zapel je zvon, oglasil se žvižg, vijak se

je zasvedral v zeleno vodo, krmar je zasukal kolo, prijatelji na obrežju in mi na krovu smo vihteli klobuke in robce, zadonela je naša slovenska pesem; morje se je zapenilo in zasumelo — in parnik je odplul tja v nedogledno daljavo . . .

Potnice in potniki smo bili krasne volje. Dovtip in šala sta se ukrcala z nami na parnik, in zdelo se nam je precej v začetku, da bo vožnja do Benetk vesela in prijetna. Kakor da se ziblje naša ladjica po taktih ljubke popevke »Barčica po morju plava . . .«, tako se nam je videlo, ko se je oglasilo naše petje, ki je zdajzndaj zamrlo v bučanju penečega se valovja.

Moji varovanki in jaz smo si izbrali prostore na sprednjem delu parnika, od koder so držale železne stopnice tja gor na vzvišeni kljun, ki je brezobzirno rezal morskó gladino, da se je kot jezna delila v belopenaste brazde, ki so se šele daleč za nami strnjale v valovito površje. Lovil sem se po krovu semintja, da sem videl, kdo vse se vozi v Benetke. Pozdravljali smo se veselo in presrečno, dasi smo se videli nekoliko ur prej. Takoj se mi je zazdelo, da se čutimo vsi tu-le na globokem morju v tej lupini, ki nas nosi nad požrešnim dnom, kot ena sama velika familija . . .

Nekaj nas je stopilo dol v ladjin drob, v tesan salonček. Posedli smo po mehkih zofah, prepevali vesele pesmi ter si nazdravljali s črnim vinom, ki ga je točil

vspešno boril n. pr. proti gospodarski konkurenciji, ako bi slovensko mladino poučevali v nemških šolah in po nemških učiteljih? Tisti čas, ki ga izgublja slovenski učenec v nemški šoli, da se priučuje tujemu jeziku, porablja nemški učenec v to, da si pridobiva znanosti, katere mu služijo v poznejšem življenju. Na ta način, ako nima slovenskih šol in narodnih slovenskih učiteljev, bi moral naš slovenski narod vedno zaostajati za drugimi narodi.

Odveč bi bilo še nadalje dokazovati veliko važnost šolstva sploh in slovenske šole ter naloge slovenskih učiteljev še posebe. Toliko se je že govorilo in pisalo o pomenu slovenskega učitelja za slovenski narod, da bi bila vsaka beseda le ponavljanje tega, kar se je že neštevilnokrat popolnoma upravičeno zatrjevalo. V veselje in ponos nam je torej, da moremo zopet v naši sredini pozdraviti širitelje in pionirje prosvete in napredka, te stebre slovenskega naroda! Iz sreca jih pozdravljamo z željo, da bi tudi letošnje učiteljsko zborovanje v Trstu prineslo našemu narodu obilo koristi, učiteljstvu pa da bi povspešilo toli zaslužen zboljšanje gmotnih razmer in zaslužen povišanje ugleda med narodom. Čim bolj bo znal narod primerno ceniti plodonosno delovanje slovenskega učiteljstva, tem bolj bo učiteljstvo hvaležno na tem priznanju, napenjalo vse svoje moči, da dovede narod do sreče in blagostanja, kar slovensko učiteljstvo slovesno obljubuje v svoji „zavezni“ pesmi, ki se glasi:

Od tam, kjer Drave se deroče
Pode valovi sred hribov,
Od Save bistre, bodre Soče,
Od sinje Adrije bregov
Tovariši smo se združili,
Da čvrsti, delavni bi bili,
Da srečna bode nam mladina,
Po njej slovenska domovina.

Na noge torej čas je dela,
Učitelji slovenski vsi,
Zaveza naša da bo čvela
Podajmo roke zvesto si,

postaren Lah v ozki kabini. Skoro smo pozabili, kod se vozimo. Le kadar so se zazibala tla pod nami, da so tisti, ki so stali, omahnili k stenam in da je skozi okrogla odprta okenca plusnila voda v notranjščino, smo se zopet spomnili, da nismo tako na varnem kakor če bi hodili in potovali po materi zemlji. Koleginji Goričanki sta začeli tožiti, da sta lačni. Stopil sem na krov, v kuhinjo. Tam je že dišalo po laških tripah, ki bodo kmalu, kakor mi je zatrjeval preprosti kuhar, dobre za užitek. Ko sem se vrnil s tem poročilom in tolažilom, je jela razposajena veselost v salončku že pojemat, saj je bilo tamkaj bolj in bolj vroče, soparno in zadržalo, a zunaj na krovu je pihal hladan, prijeten veter, ki je že med tem časom dvema sopotnikoma odnesel pokrivali. In ni trajalo kdo ve koliko časa, pa so že začeli prihajati med nas žalostni ljudje bledih in upadlih lic. Bilo je prav in lepo od nas, da smo se jim umaknili z mehkih sedežev, kamor so plegli ubogi bolniki in še ubožnejše bolnice. Mi pa, ki nam ni bilo ni trohice zla, smo odšli na krov, da se pokrepčamo s primitivnimi izdelki ponižne umetnosti našega kuharja.

Ah, to vam je bil žalosten pogled! Tretjina naših ljudi se je že milo zvijala na sedežih ali pa obupno visela preko oprsja nad čim nemirnejšim morjem... Komaj smo se približali do svojih prostorov. Tamkaj pa je bilo že mnogo žalosti in bolečin! V srce sta se mi smilili dve mladi kole-

A Bog se srečo jo porosi,
Da zlatega sadu vam nosi,
Da srečna bode nam mladina,
Po njej slovenska domovina.

Nevtrajeno se potegnimo
Za ugled naš, svobodo in čast,
Požrtvovalno se trudimo
Za naših šol procvet in rast.
Tako bo krepko in veselo
In plodonosno naše delo
Ter srečna mila nam mladina,
Po njej slovenska domovina.

Poleg „Edinosti“ so podpirali „Zaveznike“ kolikortoliko tudi vsi drugi napredni slovenski listi, za kar jim bodi izražena na tem mestu prisrčna zahvala.

(Dalje prih.)

Književnost in umetnost.

Slovenska šolska Matica. (Dalje.) Drugo za učiteljstvo prekoristno delo naše vrle „Sl. Š. M.“ je **Realna knjižnica**. Zbirka učne snovi za pouk v realijah na ljudskih šolah. Pomožne knjige za ljudskošolske učitelje. Urejuje Viktor Bežek, c. kr. učiteljski profesor. Prvi del. „Zgodovinska učna snov za ljudske šole“. V Ljubljani 1902. Izdala „Slovenska šolska Matica. Natisnil A. Slatnar v Kamniku. Cena 2 K. — Zgodovinska učna snov za ljudske šole. Sestavil Josip Apih, c. kr. učiteljski profesor. Kakošen namen ima „Realna knjižnica“, nam pove gosp. pisatelj sam v predgovoru, v katerem piše tako-le: „Realna knjižnica“ bode, kakor že naslov svedoči, zbirka učne snovi za pouk v realijah. Da so take knjige nujno potrebne, o tem pač nihče ne dvomi. Iz katerih virov pa naj zajemlje učitelj, ko se pripravlja za pouk? Nemška književnost obiluje s takimi pripomočki, z dobrimi in — slabimi. K njim se zateka navadno slovenski učitelj in zajema iz njih, kar se mu zdi primerno. A najde li tudi vselej v njih, česar potrebuje? Ne, niti ni možno, da bi vselej našel. Mnogo je res takega učnega gradiva, ki je porabno za vsako ljudsko šolo, ki ga je treba takisto predelati v severnih deželah, kakor v južnih, takisto na vzhodu kakor na zahodu. Toda

glinji, ki sta v solzah in vzdihih malone umirali v varnih naročjih dveh sopotnikov. Moji varovanki sta se držali čvrsto in pogumno, in če bi bilo verjeti njiju zatrdilom, bi prijadrali zdravi in veseli na konec sveta. Ali žal, da je prišlo drugače! Najprej je omahnila ena in precej potem — bodisi iz kolegijalnosti ali iz sočutja — druga. Kaj je bilo storiti nam, ki nam ni bila vožnja po morju ne v peto ne v šesto? Mene je obhajala čudna, dotlej še neznana žalost. Prijatelj Tone z dolgo brado mi je ponudil požirek grenke pijače, in izza vogla se je prišalil prijatelj Jaka s steklenico hladnega piva — in moje žalosti je bilo konec. Veselo sem zopet sedel na svojem stolu in strgal korenček v levo in desno stran. Žalostni pogledi so krotili mojo škodaželjnost, in zdel sem se enak usmiljenemu Samaritanu, ko sem hodil po vode in iskal po ladji limon.

Veselost naših popevk ni nič kaj uspešno učinkovala: zdela se nam je enaka prisiljeni šali, humorju pod vislicami. Morje je postalo resno nemirno. Zdaj je zašumelo kot mogočna, temna pesem, zdaj se nagrbilo v šušče valove, ki so se dvigali preko ladjinega oprsja ter nam močili tla pod nogami. Temni oblaki so se jeli grmaditi po visokem nebu, da sem imel občutek, kakor da se vozimo v rakvi v gotovo pogubo. Krmar pa, mož opaljenega lica z dolgo, sivo brado, je mirno stal pri krmilu, potegnil kapuco črez ušesa in gledal z večjim očesom v daljavo...

pedagogika nas uči, in že vsak učitelj novinec dobro ve, da se je pri izboru učne snovi v realijah zlasti ozirati na domovino — na domačo zemljo, domače prirode, domačo zgodovino. Kar nas obdaja v domovini, to zbuja v otroški duši prvo in največje zanimanje, s tem ga moramo najprej seznaniti. Domače predstave so duševna podlaga, z njih pomôžjo si prisvajamo predstave tujih predmetov, tujih krajev, tujih dogodkov, tujih razmer itd. Da se nemški pisatelji ozirajo zlasti na svojo nemško domovino, se razume samo ob sebi. In baš zato slovenski učitelj v nemških knjigah ne najde vsega, česar je njemu treba; baš zato je slovenskemu učitelju treba posebnih knjig, ki naj ustrezajo v vsakem oziru njegovim potrebam. Še v drugem pogledu pa so slovenskemu učitelju nujno potrebne knjige, po katerih se bo lahko pripravil na pouk. Kdor sam sebe opazuje, ve, da kaj radi izražamo misli v isti ali slični obliki, v kateri smo jih sprejeli. To je vzrok, da se mnogih germanizmov ne moremo iznebiti. Ker čitamo mnogo in mnogo v nemškem jeziku, mislimo tudi mnogokrat nemški in nemški osnovane misli prelagamo potem s težavo v slovenščino. Slog ostane pri tem navadno nemški, če so tudi besede slovenske. In kdo bi nam to zameril? Le pomislimo, da ima vsak predmet — zemljepisje, zgodovina, prirodopisje itd. — svoje posebne izraze, svoje posebno imenstvo, svoja rekla, svoj slog, in vsemu temu se je treba posebej priučiti in privaditi. In koliko slovenskih učiteljev se ni učilo nikoli teh predmetov v slovenskem jeziku, ker je učni jezik na naših učiteljskih povsem ali pa izvečine nemški! Torej tudi glede pravilnosti in čistosti jezika nam je živo treba slovenskih virov, da bode iz njih črpal slovenski učitelj. Res je, da ima slovenska književnost marsikatero knjigo, ki se da v ta namen prav dobro porabiti; toda vprašam: ima li vsak učitelj ali vsaj večina njih vse dotične knjige pri rokah? In če jih ima, utegne li iztikati in iskati vsak dan po celi knjižnici, kje bi se našlo kaj primerne gradiva? In pa še to je treba pomisliti: Pisatelj, ki piše kako knjigo ali kak spis, mora v mislih imeti bralce ali občinstvo, kateremu je njegovo delo namenjeno. Poleg smotra, ki ga hoče doseči, se mora ozirati na duševno obzorje bralcev; po njih duševnem obzorju se ravna, izbirajoč snov svojemu spisu, po njem se ravna pri razvrstitvi snovi, in po njem mora osobito uravnati svoj slog. Učenjakom namenjen znanstven spis zahteva povsem drugačnega sloga, nego učna knjiga, ki je namenjena srednjim

šolam, in le-ta mora biti zopet drugače pisana nego učna knjiga za ljudsko šolo. Najtežje ti je izvestno, zadeti pravo struno, kadar pišeš za širše občinstvo, ker je duševno obzorje različnih bralcev zelo različno in deloma zelo ozko in omejeno. Poljudno pisati in poljudno govoriti je velika umetnost, ki je le malokomu dana. To je baš tisto, kar imenujemo v ukoslovju „učni način“, ki se javlja v „učnem tonu“, „učnem kretanju“ in „učnem zanosu“. Iz tega pa sledi, da nikakor ni umestno, ako ljudsko-šolski učitelj išče snovi za svoj pouk v znanstvenih knjigah ali pa v šolskih knjigah, namenjenih srednjim šolam, učiteljskim itd. Kajti po izkušnji, katero smo že gori omenili, s tem zaide v nevarnost, da bo pri pouku izražal svoje misli v isti ali slični obliki, v kateri jih je sprejel. Učene knjige in šolske knjige za višje šole torej nikakor niso primerni viri, iz katerih učitelj zajemaj snov svojemu pouku, ampak v to svrho služijo najboljše dobri poljudno pisani sestavki. V njih najdeš kolikor toliko primerno zbrane snovi v primerni obliki. Čitanje dobrih poljudno pisanih znanstvenih knjig in sestavkov je izmed najboljših sredstev, s katerimi si učitelj pridobiva dober učni ton. Takšnih knjig izvečine pogreša naše knjištvo. Poleg nemških virov so doslej mnogi slovenski učitelji rabili čitanko ali berilo kot nekako realno enciklopedijo, meneč, da so svojo dolžnost glede realnega pouka storili, ako so učencem kakor si bodi razjasnili vsebino čitanke. Žalibog, da je bilo to doslej z našimi čitankami možno. Toda nadajamo se, da dosedanje čitanke kmalu izginejo s pozorišča, in da bo po novih čitankah taka zloraba sploh nemoguća. Kajti čitanka ne sme biti realna enciklopedija vsakojakih ved. — Z navedenimi pomisleki je, tako se nadejamo, upravičena realna knjižnica, ki bode učiteljem nudila učivo za realni pouk v kolikor možno poljudni obliki. Toda čemu se zagovarjamo, ko nam nihče ne ugovarja? Realna knjižnica bo torej polagoma prinašala snov za zgodovinski, zemljepisni, prirodopisni in prirodoslovni pouk. Ker so šole različne po obsegu — poleg enorazrednih in dvorazrednih imamo tudi štirirazredne, petrazredne in šestrazredne, in če Bog da, dobimo sčasoma tudi osemrazredne — ker torej ena šola potrebuje več snovi, druga manj, in ker je eni potrebno, česar druga ne rabi, mora biti obseg knjige tolikšen, da za vsako šolo najdemo v njej toliko snovi, kolikor je potrebno za vsak slučaj. Učitelj bo najbolj vedel, kaj in koliko bo moral izbrati za svoje posebne razmere. Iz vzrokov, ki

Med vrenje in razdivjano moč mokrega elementa so hrepeneli glasni vzdih in bolni vzkliki bledih, obupanih bolnic — žal, brez uspeha! Vse kompetence niso nič izdale — morje ne pozna protekcije.

Izkušeni potniki so nas neizkušene tolažili, da ne bo nič hudega, da se morje samo igralka in uganja svoje muhaste šale. Da bi vrag vzel tako igralkanje, sem si mislil na tistem, a drugi so kar glasno naskočili ubogega tovariša Grmka, ki je bil glavni vzrok naše vožnje v Benetke. A tovariš Grmek se je hudomušno smejal in nas zagotavljal, da ne kaže sedaj, ko smo že preko pol pota, obračati ladje nazaj.

Jaz sem zopet napravil promenado po krovu. Spotoma sem si izmislil slab dovtip in ko sem se prigugal do gospe našega predsednika, ki mu je žalostno slonela na ramih, sem pogumno nastopil s svojim slabim dovtipom. »Gospa«, sem dejal, »kadar se oženim, popeljem svojo sladko družico v Benetke, da mi spotoma umrje! Tudi vrečo vzamem s seboj in težak kamen, da potopim sladkost svojega življenja v dno srečnega morja!«

Pa bi moral videti, prijatelj, kak pogled mi je segel do duše! V zavesti, da sem prejel zaslužno plačilo za slabo svojo šalo in ko sem mimogrede potolažil srca bridkost s čašico slabega konjaka, sem priplaval na svoje mesto nazaj, se stisnil na svoj stolček in razpel dežnik. Začelo je nam-

reč deževati. Mornarji so sicer razpeli široke rjuhe, a od strani in čez špranje je vendar naletaval dež, da so se vsi odmaknili od kraja proti sredi, kjer je bilo vendarle varnejše. A hipoma je počil glas: »Razmaknite se! Ne vsi na eno stran! Lahko se prevrnemo, in naše oči ne bodo nikdar gledale Benetk!«

In od vseh strani so se zopet začuli žalostni vzkliki, in več kot polovica jih je v tistem trenutku zaprisegla, da se ne bo nikdar več vozila po morju. Če pride sploh v Benetke, pa bo ubrala pot nazaj po kopnem, ko je človek vendar varnejši. V svoji samopašnosti sem se razveselil, češ, kako se ti bo prijetno voziti nazaj, ko bo toliko prostora!

Svoji dve spremljevalki sem povabil pod tesno streho svojega dežnika. Ena mi je sedla na kolena, druga se mi je naslonila na desno stran. Zdelo se mi je, da se pritiska k meni dvoje plahih golobic, in lepa se mi je zdela vožnja po vihnem morju. In ko sem se ozrl okrog, sem videl na vseh koncih in krajih, kako so se stiskali ljudje drug k drugemu, kako so iskali zavetja in podpore drug pri drugem, in zopet se mi je zazdelo, da se čutimo vsi tu-le na globokem morju v tej lupini, ki nas nosi nad požrešnim dnom, kot ena sama velika familija...

Moji pogledi so plavali tja daleč po razpenjeni morski gladini. Zdelo se je, da se odmika sedaj nekam v daljo

jih ni težko uganiti, začnemo to delo z zgodovino. Po osnovi, ki smo si jo naredili, bo trajalo nekaj let, predno bo realna knjižnica dovršena. Od zanimanja učiteljstva bo v prvi vrsti zavisno, je-li bomo mogli korake pospešiti, da pridemo prej do zaželenega smotra".

(Dalje.)

Prešernove poezije. Ant. Aškerc. V Ljubljani 1902. Založil L. Schwentner. — 231 str. 8". Cena broširane izdaje 2 K, po pošti 2 K 10 h. Elzevir izdaja (rudeče usnje z zlato obrezo) 3 K, po pošti 3 K 20 h. K novi izdaji Prešernovih poezij je napisal A. Aškerc 54 strani obsežen življenjepis, literarno zgodovinsko črtico in estetiško oceno. To je najpopolnejša izdaja Prešernovih poezij ter je A. Aškerc doslej v „Dodatku“ priložene, neobjavljene pesmi iz rokopisne ostaline razvrstil po dotičnih poglavjih. V uvodu je zbral Aškerc mnogo novih, doslej neznanih podatkov iz Prešernovega življenja in delovanja. Knjigi je pridejana tudi pesnikova slika. Knjigo torej toplo priporočamo, ker je tudi okusno tiskana. Več o priliki.

Vestnik.

Osobna vest. Ravnatelj goriškega učiteljskega, g. Štefan Križnič, je dobil naslov šolskega svetnika.

Časten dan učitelja-veterana. V Pilštajnu je praznoval 1. t. m. petdesetletnico svojega učiteljskega delovanja gospod Josip Čížek. Sorodniki, učenci, prijatelji in tovariši slavljenca so kar tekmovali med seboj s pripravami, da dostojno proslavijo ta častni dan priljubljenega in zaslužnega moža.

Učiteljski veteran. 94 letnico bo obhajal v septembru vpokojeni učitelj gospod Andr. Turk v Št. Vidu pri Zatičini. Ravno pred 70 leti je pričel svojo učiteljsko službo v Trnovem v Ljubljani. V letu 1870. stopil je v stalni pokoj. Duševno in telesno je starček primeroma še dokaj krepak.

Pohvalno priznanje je izrekel dež. šolski svet v Gradcu g. nadučitelju Josip Vidu-u v Št. Pavlu v Sav. dolini za 42 letno izborni in uspešno delovanje na polju prosvete in šolstva ter mu to sporočil v posebnem dekretu. Tudi mi čestitamo blagemu starosti na tem odlikovanju.

25 letnico učiteljskega službovanja so praznovali, kakor se nam poroča, minoli mesec v Mariboru gg. Grohmann, Košenina, Košutnik, Petriček, Šabati, Schreithofer, Wolf in Žager. Izmed profesorjev so se tega slavlja udeležili gg. Koprivnik, Lavtar in Robič. Škoda, da takih 25 letnic ne praznujejo vsi nekdanji letniki, ker to mnogo pripomore do solidarnosti in do prepotrebne osebne dotike med učiteljstvom.

sedaj zopet bliža ter nas dviga in pogreza, kot bi sedeli v prožnem sedlu iskrega vranca. In tamkaj iz dalje, iz sinjosti, ki je počila na obzorju, je priplaval do nas gorak poljub božjega solnčeca, ki se nam je razlil po dušah, kakor bi nam nevidne roke vanje izlile hladečega balzama. Morje je prihajalo mirnejše in prijaznejše, oblaki so se trgali in se kot umazane krpe potapljali vanje. Zadihali smo svobodno in veselo! Čisto italijansko nebo se je bočilo nad nami, in tam v daljavi, kot v svilnato tančico zagrneni daljavi so se jeli dvigati pred nami visoki stolpi in smeje kupole »kraljice morja« — lepih Benetk!

Vse skrbi in težave so bile hipoma pozabljene. Zadonela je vesela pesem, in dame so si začele urejati lase in obleko. Naš parnik se je ustavil. Vstopili so laški financarji in se pred vsem začudili, da se že ne goste z nami morski volkovi, ker nas je bilo preveč na tako majhni ladji... Meni pa je bila glavna skrb, da mi ne ugrabijo tobaka. A zanj se ni zmenil nihče! Naš parnik so obkrožili gondolierji. Benečanskih cerkva ure so bile poldne, ko smo stopili na kopna tla.

Žal ti bodi, prijatelj, da nisi bil z nami: bilo je v resnici strašno lepo.

E. Gangl.

Učiteljska premeščenja in nameščenja v tolminskem okraju: Jos. Rakovšček je imenovan def. voditeljem na trirazrednici v Cerknem, Eliza Jakli ravnotam kot def. učiteljica, Fr. Uršič voditeljem na Žagi, Vikt. Vuga je premeščen kot def. voditelj iz Drežnice na Idrijo, začasno: Fr. Kokole iz Podbrda v Log, Iv. Gerželj z Idrije v Drežnico, Jos. Semolič iz Reka-Poljice na Št. Viško Goro, Karol Gruntar iz Kamna v Idrijo, Milan Gruntar iz Tolmina v Nemški Rut in Gizela Širca kot podučiteljica v Tolminu.

Zahvala. „Česko-slovenski spolek v Pragi“ je blagoizvolil vnovič poslati podpisnemu vodstvu 160 K za dve častni nagradi za dva najboljša slovenska mladinska spisa. Za ta vedomski in plemeniti bratski čin je „Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ pri svoji glavni skupščini v Trstu dne 15. t. m. cenjenemu „Česko-slovenskemu spolku v Pragi“, osobito njega požrtvovalnemu predsedniku gospodu Janu Legatu z velikim navdušenjem izrekla svojo najtopplejšo in najsrečnejšo zahvalo.

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

V Ljubljani, dne 31. avgusta 1902.

Tajnik: Drag. Česnik.

Predsednik: L. Jelenc.

P. i. učiteljstvo opozarjamo na današnji inserat gosp. Jerneja Bahoveca, ki je prevzel Jos. Petričevo trgovino s šolskimi zvezki in drugimi šolskimi potrebščinami. Nastenske table k Črnivčevi Računici so za vsako šolo neobhodno potrebno učilo, brez katerega je uspešno poučevanje v računstvu na postavi Črnivčeve Računice skoraj nemogoče. Prav tako potrebna za vsako šolo je tudi Dimnikova „Avstrijska zgodovina za ljudske šole“. Petričevi šolski zvezki naj se naročajo v bodoče pri gosp. J. Bahoven, kateri ima v zalogi tudi vse šolske knjige.

Iz seje kranjskega deželnega šolskega sveta. Deželni šolski svet je sklenil ustanoviti enorazredno šolo v Koritnicah in dvorazrednico v Vrhpolju. Šola v Budanjah se razširi v dvorazrednico, II. mestna deška ljudska šola v Ljubljani se pa sukcesivno razširi v osemrazrednico. Definitivni učitelji ozir. def. učiteljicami so imenovani gg. Alojzij Ponikvar v Velikem Trnu, Valentin Mikuž v Podkraju, Terezija Bole v Vrabčah, Gabrijela Jereb v Čermošnici, Mihaela Novak v Senožečah, Ana Novak Božič v Kamni Gorici. Za definitivno učiteljico na šoli v Kolovratu je imenovana učiteljica na privatni šoli v Pressbaumu pri Dunaju gđ. Pavla Vodušek. Na lastno prošnjo so prestavljeni gg.: nadučitelj v Poljanah Ivan Pipan na Trato, nadučitelj v Banjaloki Anton Bezeg na Goče, učiteljica Alojzija Delak iz Prema v Gornji Logatec, nadučitelj Jernej Ravnihar iz Mokronoga v Trnovo. Na lastno prošnjo so umirovljeni gg. nadučitelj v Trnovem Martin Zarnik, učitelj na I. mestni deški ljudski šoli Valentin Kummer, učitelj v Hrušici Franc Klinar, nadučitelj-ravnatelj Franc Raktelj.

Razpis častnih nagrad. Česko-slovenski spolek v Pragi, pod predsedstvom velikega prijatelja slovenskega naroda in zlasti slovenskega učiteljstva, gospoda Jana Legata, hoče še nadalje podpirati slovensko mladinsko slovstvo s častnimi nagradami. V to svrhu je zopet poslal 160 K za dve častni nagradi za dva najboljša mladinska spisa.

Radostno objavlja podpisano vodstvo ta plemeniti ukrep bratov Čehov ter razpisuje s tem dve častni nagradi po 100 in 60 K za najboljša mladinska spisa, obsežajoča najmanj po 3 tiskovne pole.

Spisa morata biti izvirna in primerna otroškemu duhu. Rokopise je poslati predsedništvu Zaveze do 31. decembra t. l.

Pisatelji naj se ne podpišejo na svoj rokopis, temveč naj priložijo svoja imena v zaprtem ovitku, na katerem bo dabeležen naslov dotičnega spisa.

Spise bodo ocenjevali posebni ocenjevalci. Ocenjena spisa bodeta last Zaveze in izideta kot IV. in V. zvezek „Mladinske knjižnice.“

Vodstvo „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

V Ljubljani, dne 31. avgusta 1902.

Drag. Česnik, tajnik.

L. Jelenc, predsednik.